

Kungälv den 9 januari 2006

JK-anmälan

av Statens strålskyddsinstitut (SSI) avseende felaktig och vilseledande riskbedömning.

Anmälare: Mats Dämvik, Juristfirman Unité

Yrkande

Det yrkas att åtgärd vidtas som syftar till att få SSI att anpassa sin information och riskbedömning till de utredningskrav och förutsättningar som följer av gällande hälsoskyddslagstiftning.

Grunder

Informationen från SSI är utformad på ett sådant sätt att den omöjliggör en ändamålsenlig tillämpning av försiktighetsprincipen. Informationsförmedlingen strider därmed mot såväl EG-rätten som svensk nationell hälsoskyddslagstiftning.

SSI iaktar inte den saklighet och opartiskhet som föreskrivs i 1 kap. 9 § regeringsformen.

Omständigheter

Försiktighetsprincipen skall iaktas av verksamhetsutövare, lagstiftare, tillsynsmyndigheter m.fl. Principen återfinns såväl inom EG-rätten som i svensk nationell lagstiftning såsom strålskyddslagen, arbetsmiljölagen, miljöbalken samt plan- och bygglagen.

Försiktighetstänkandet bygger på att åtgärder skall kunna vidtas i ett tidigt skede innan riskerna blivit vetenskapligt säkerställda. Detta förhållande ställer sina krav på utredning om riskerna. Riktlinjer för vilken riskbedömning som krävs för att försiktighetsprincipen skall kunna tillämpas på ett riktigt sätt har utarbetats inom EU (se närmare i bilaga 1, kap. 2.3).

Den utredning om hälsorisker som olika beslutsfattare lägger till grund för sina beslut då det gäller strålning från mobiltelesystem baseras helt och hållet på information från SSI. Det ytterst kortfattade och reservationslösa budskap som SSI för ut är att strålningen inte innebär någon risk ur strålskyddssynpunkt. Med detta avser de dock endast att riskerna inte anses helt säkerställda ännu (se bilaga 1, kap. 3.4). Informationen är utformad på ett sådant sätt att det döljs hur osäkert kunskapsläget är och att det faktiskt finns många indikationer på hälsorisker. Av denna anledning ges inte beslutsfattare möjlighet att utföra en ändamålsenlig prövning av försiktighetsprincipen.

För att en hälsorisk skall anses vara säkerställd ställer vetenskapsmännen mycket höga krav. Den aktuella risken skall ha påvisats i flera samstämmiga studier. Då det t.ex. gäller 3G-strålning har det dock, än så länge, endast redovisats en vetenskaplig studie över hur exponering, av sådana nivåer som allmänheten kan utsättas för från basstationer, påverkar vårt välbefinnande. I denna provokationsstudie påvisades att testpersonerna kände av yrsel, koncentrationssvårigheter m.m. vid exponeringen (se bilaga 1, kap. 3.3). Denna hälsorisk är alltså inte säkerställd ännu, men kunskapsläget är ändå sådant att det mycket väl kan bli aktuellt att tillämpa försiktighetsprincipen för den beslutsfattare som får tillgång till en rättvisande riskbedömning.

Många personer är överkänsliga för mikrovågsstrålning och tvingas fly från sina bostäder då en ny strålkälla sätts upp i deras närmiljö. Överkänslighetsbesvär är starkt individuell betingade och det måste därför göras en individuell prövning i varje enskilt fall. Den bevisning som de överkänsliga åberopar om sina besvär ses dock mot bakgrund av SSI:s generella riskbedömning. För närvarande är det så att beslutsfattare, helt oberoende av hur stark bevisning de överkänsliga anför, väljer att inte tillämpa försiktighetsprincipen på grund av SSI:s uttalanden, vilka felaktigt ger sken av att det i de närmaste är säkerställt att strålningen inte utgör någon hälsorisk.

Inom SSI finns säkerligen skickliga jurister som skulle kunna anpassa deras informationsförmedling till de krav försiktighetsprincipen ställer. Denna kompetens nyttjas dock inte. Den riskinformation SSI tillhandahåller är normalt sett så knapphändig att beslutsfattare inte får något grepp om vilka juridiska ställningstaganden den bygger på. På SSI:s hemsida görs dock ett undantag. Här har ansvariga handläggare redovisat sin syn på miljöbalkens försiktighetsprincip. Denna information är full av felaktigheter. Felaktigheterna är av en sådan karaktär att de enkelt upptäcks vid en jämförelse med lagtext och förarbeten. Det framgår bland annat att SSI inte har klart för sig vilken bestämmelse i miljöbalken som utgör försiktighetsprincipen.

Fredagen den 18 november 2005 tillsändes SSI ett brev med önskemål om att de skulle ändra denna felaktiga information på sin hemsida (se [bilaga 2](#)). I svar har de uppgivit att de har för avsikt att uppdatera sin hemsida (se [bilaga 3](#)). Det har nu gått snart två månader sedan dess, utan att någon åtgärd har vidtagits. Samma felaktiga information finns fortfarande kvar på deras hemsida.

I kraft av sin auktoritet som statlig myndighet vilseleder alltså SSI allmänheten om försiktighetsprincipens innebörd. Denna typ av felaktigheter upptäcks dock då frågan prövas av jurister. Vad som är mycket allvarligare, och som är svårare att upptäcka vid en rättslig prövning, är SSI:s vilseledande riskbedömning. I denna fråga har SSI:s missuppfattning av försiktighetsprincipens innebörd fått till följd att de utformar sin information på ett sådant sätt att de döljer alla indikationer på möjliga hälsorisker. Detta är inte acceptabelt eftersom försiktighetsprincipens innebörd och syfte är att åtgärder skall kunna vidtas mot just denna typ av möjliga, men ännu inte vetenskapligt säkerställda, risker.

I bilaga 1, kapitel 3, beskrivs närmare hur SSI utformar sin information och hur den strider mot gällande rätt. För att komma till rätta med problemet behöver följande åtgärder vidtas.

1. SSI:s allmänna råd (SSIFS 2002:3) måste ändras så att dess innebörd överensstämmer med EG-rätten och EU-rekommendation 1999/519/EG. Det måste tydligt framgå att försiktighetsprincipens syfte är att utgöra ett skydd mot ännu inte säkerställda risker, vilka kan uppkomma vid exponeringsnivåer långt under angivna referensvärden.
2. Såsom ansvarig myndighet för det av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålet, Säker strålmiljö, har SSI inrättat ett vetenskapligt råd med uppgift att utföra en löpande riskbedömning inom området. Detta råd måste ges en sammansättning, och direktiv för riskbedömningen, i enlighet med EU:s riktlinjer för försiktighetsprincipens användning.
3. All den SSI-information som beslutsfattare stödjer sig på i sin utredning av hälsoriskerna måste ändras så att den redovisar graden av vetenskaplig osäkerhet på det sätt som anges i EU:s riktlinjer för riskbedömningen.

SSI har i olika sammanhang uppmärksamats på det förhållandet att deras information inte överensstämmer med de krav försiktighetsprincipen ställer. Den 12 och 13 maj 2005 anordnade t.ex. SSI ett eget seminarium, om försiktighetsprincipen och gränsvärden, där ansvariga tjänstemän var närvarande. Vid detta tillfälle höll Annika Nilsson, docent i miljö rätt vid Lunds universitet, ett föredrag där hon bl.a. informerade om EG-rättens försiktighetsprincip och de krav den ställer på riskbedömningen. SSI har dock inte anpassat sin informationsförmedling efter detta.

Den 25 november 2005 har även jag tillsänt SSI skriften i bilaga 1 och ombett dem att svara på tre frågor (se bilaga 3). De har dock valt att inte besvara detta brev och har inte heller förändrat sin information med anledning av uppgifterna.

Konsekvensen av SSI:s felaktiga informationsförmedling är att såväl de politiska beslutsfattarna som hela rättsväsendet vilseleds om hälsoriskerna. Min förhoppning är därför att JK verkar för att SSI:s information anpassas till de krav försiktighetsprincipen ställer. Detta är nödvändigt för att beslutsfattare skall ges möjlighet att pröva principen på det sätt som föreskrivs i gällande hälsoskyddslagstiftning.

Med vänlig hälsning

Mats Dämvik

Bilagor

1. Dämvik, Lågstrålande zoner, 2005-11-02
2. Brev till SSI, 2005-11-18
3. Kommunikation med SSI, 2005-11-25